

УДК 338.488.2:502/504(477)

JEL Classification: L26; Q26

DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202003057>

В.Г. ГРАНОВСЬКА, доктор економічних наук, доцент
В.О. БОЙКО, кандидат економічних наук, доцент

Функціонування екоготелів в Україні як чинник активізації підприємницької діяльності

Мета статті - розглянути екоготельний бізнес як складову індустрії гостинності та чинник активізації підприємницької діяльності в Україні.

Методика дослідження. За теоретичну і методичну основу дослідження слугували наукові праці вітчизняних та зарубіжних науковців, які вивчають індустрію гостинності. Основним методом дослідження став системний аналіз для комплексного розгляду перспектив розвитку екоготелів в Україні та південному регіоні. Метод теоретичного узагальнення та абстрактно-логічний - для обґрунтування необхідності розширення мережі й удосконалення функціонування аналогічних об'єктів розміщення в регіонах України.

Результати дослідження. Розвиток екологічних готелів являє собою перспективний напрям у сфері гостинності України. Розглянуто особливості функціонування екоготелів, як чинника активізації підприємницької діяльності, також основні критерії, яким повинні відповідати такі об'єкти розміщення. Обґрунтовано, що розбудова мережі екоготелів сприяє залученню додаткових туристів і коштів до регіональних бюджетів. Визначено основні напрями розвитку екотуризму в південному регіоні.

Елементи наукової новизни. Виокремлення особливостей функціонування екоготельного господарства у системі стратегічного розвитку регіонів України.

Практична значущість. Полягає у можливості використання пропозицій щодо ефективного розвитку екоготельного господарства при формуванні стратегії розвитку регіонів України. Табл.: 1. Рис.: 1. Бібліогр.: 22.

Ключові слова: екологізація; екоготель; підприємницька діяльність; екотуризм; екологічна сертифікація.

Грановська Вікторія Григорівна - доктор економічних наук, доцент, професор кафедри готельно-ресторанного та туристичного бізнесу, Державний вищий навчальний заклад «Херсонський державний аграрний університет» (м. Херсон, вул. Стрітенська, 23)

E-mail: vgranovska@ukr.net

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0003-0348-9692>

Бойко Вікторія Олександрівна - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри готельно-ресторанного та туристичного бізнесу, Державний вищий навчальний заклад «Херсонський державний аграрний університет» (м. Херсон, вул. Стрітенська, 23)

E-mail: boiko.vo17@gmail.com

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-8032-5731>

Постановка проблеми. Економічне зростання в сучасних умовах супроводжується посиленням антропогенного навантаження на навколишнє середовище, вичерпанням природних ресурсів, що у загальному обмежує перспективи подальшого розвитку агроформувань як суб'єктів підприємницької діяльності. З огляду на це важливого значення набуває «екологізація» економічної діяльності, конкурентоспроможний розвиток соціально-економічних систем на засадах «зеле-

ної» економіки. Економічні важелі на сьогодні не здатні повною мірою забезпечити якісні параметри розвитку підприємств, а отже, потребують посилення з боку інших складових економічного зростання, зокрема, екологічного. Сучасними трендами розвитку суспільства розглядаються посилення взаємодії з навколишнім середовищем, зростання попиту на екологічне житло, одяг з натуральних тканин, їжу з органічних продуктів тощо. Завдяки усвідомленості та екологічній

відповідальності більшість населення спрямовує свою діяльність у «природну» сферу, щоб організувати ведення екологічно чистого бізнесу. Перспективним напрямом для економіки України нині став розвиток туристичного бізнесу, зокрема екоготельного підприємництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням, пов'язаним із функціонуванням екоготельного господарства, перспективам його розвитку та аналізу діяльності приділяли увагу як вітчизняні, так і зарубіжні науковці. Так, О.С. Пушка, Д.Ю. Тіхонова [11], О.Є. Паук [8] проаналізували стан розвитку екоготелів у світі, розглянули основні засоби розміщення з екологічним спрямуванням в Україні. Можливість управління споживчим попитом на «зелений» готель через нейромаркетингові технології розглядають Н.М. Шувар, Г.М. Закалик, І.Р. Удуд [14].

Створення та розвиток екоготелів новим трендом функціонування сфери готельного господарства для України вважають О. В. Полянничко, Т. В. Катоніна [9]. Впровадження екологізації готельних підприємств сприяє підвищенню їх туристичної привабливості й надає конкурентні переваги в процесі розвитку малого та середнього бізнесу [16]. При цьому Л.Ю. Матвійчук, І.В. Тищук [6] розглянули особливості організації та перспективи розвитку «зеленого» туризму в окремих регіонах України, провели категоризацію агроосель, а також визначили фактори регіонального розвитку «зеленого» туризму. Найбільш ефективні шляхи підвищення конкурентоспроможності екоготелів, зокрема, можливість застосування екскурсійного пневмотранспорту з урахуванням зростаючих запитів клієнтів до екологічності готельних послуг обґрунтувала О.Л. Загорянська [4].

Як встановили О.А. Лозова, Д.Ю. Мамотенко [5], готельне господарство слугує матеріально-технічною базою, основою для освоєння туристично-рекреаційного потенціалу та розвитку туризму в країні, тому для забезпечення сталого розвитку туристичної сфери необхідно підвищувати якість готельної пропозиції, що відповідає європейським стандартам. Так, Л.Д. Завідною [3] досліджено основні фактори, що впливають на формування готельного бізнесу й запропоновано заходи з ефективного функціонування та подальшого стратегічного розвитку готельного господарства України.

Питання негативного впливу закладів розміщення туристичної інфраструктури на навколишнє середовище, який досить істотний (насамперед потужних готельно-ресторанних і розважальних комплексів), проаналізували Н.Є. Паньків, В.М. Гунько [7]. Діяльність таких закладів часто пов'язана з надмірним споживанням природних ресурсів (прісної води, енергії), забрудненням вод через відсутність високотехнологічних систем очищення стоків, продукуванням значної кількості твердих побутових відходів. Концентрація великої кількості таких об'єктів на територіях з високою рекреаційною цінністю може призводити до погіршення естетичної значимості ландшафту. Загострення проблем, пов'язаних з розвитком індустрії гостинності, і стало поштовхом для розвитку екоготелів.

Зарубіжні науковці, зокрема Maria-del-Mar Alonso-Almeida, Alfredo Rocafort and Fernando Borrajo [22], позиціонують екотуризм як альтернативу масовому туризму, аналізуючи екоінновації, які розроблені та впроваджені по всьому світу. Так, Alejandro García-Pozo, Jose-Luis Sánchez-Ollero, Miriam Onscappa [15] розглядають вплив екоінновацій та екологічних заходів на продуктивність праці в готельній індустрії Андалузії. При цьому Kliment Arnudovy, Simona Martinoska [19] у своїх дослідженнях акцентують увагу на якість надання послуг екоготелями. Взаємозв'язок між основними показниками економічної стійкості, валовим внутрішнім продуктом і внутрішнім споживанням туристів у засобах розміщення визначили Z. Jurigová, Z. Tučková, M. Kuncová [18].

Проте на сучасному етапі в туристичній галузі залишається ще чимало нерозв'язаних проблем функціонування готельного господарства.

Мета статті - розглянути екоготельний бізнес як складову індустрії гостинності та чинник активізації підприємницької діяльності в Україні.

Виклад основних результатів дослідження. Готельний бізнес виступає одним із ключових елементів сучасного підприємництва, особливо значущим у контексті розширення територіальних меж ділових, політичних, наукових комунікацій; розвитку спорту і туризму, а також підвищення якості життя населення. Готельний бізнес як у вітчизняній, так і світовій практиці - перспективна

сфера підприємницької діяльності, яка зосереджує в собі значний потенціал для розвитку не тільки на регіональному, державному, а й на міжнародному рівнях та здатна забезпечувати стійкий дохід.

Стрімке зростання кількості готелів і загострення конкурентної боротьби у сфері індустрії гостинності обґрунтовують необхідність розробки та впровадження нових векторів їх розвитку. У зв'язку з прийнятим у 2011 р. Законом України «Про основні засади (стратегії) державної екологічної політики України

на період до 2020 року», який визначає політичний курс України на екологізацію усіх сфер економіки, таким інноваційним напрямом розвитку може стати створення екологічних готелів (рис.). Наявність готелів та інших закладів розміщення сприяє розвитку туристичного сектору й економіки регіону, адже зміцнює міжрегіональні та державні зв'язки, регулює торгівельні й виробничі стосунки, стимулює мобільність населення і розвиток туризму в цілому, створює можливості для особистого спілкування людей.

Передумови екологізації готельної сфери

Джерело: Складено авторами на основі [13].

Зростання вимог туристів і прагнення готелів розширити комплексність обслуговування надає нам можливість розглядати готельне господарство в багатьох аспектах. Однією з інноваційних тенденцій розвитку готельного господарства як в Україні, так і у світі стає орієнтація на екологічність. Перевага екотуризму в тому, що тут відсутня та величезна кількість туристів, яку можна спостерігати на популярних курортах світу. Такий відпочинок особливо потрібний для жителів великих міст. Згідно з офіційними статистичними даними Всесвітньої туристичної організації на «зелені» подорожі припадає від 7 до 20 % у загальному обсязі туристичних поїздок. Наявність екологічної сертифікації слугує інноваційним інструментом підвищення туристичної привабливості. Все більше людей у світі бажають бути клієнтами

тільки тих компаній і брендів, які відповідають за наслідки своєї діяльності. Йдеться про об'єкти, розташовані в екологічно чистих місцях – біля річки чи озера, далеко від автомагістралей. Ці об'єкти, як правило, будують з екологічних матеріалів, а гостей годують стравами з органічних продуктів.

Частка екоготелів у країнах Західної Європи та США відносно невелика й нечасто перевищує 20% від загальної кількості готелів. В Україні їх набагато менше, і зазвичай вони пропонують 10-15 номерів. Розширення згаданого сегмента на ринку туристичних послуг на сьогодні унеможливорюється рядом нецінових бар'єрів. До них відноситься наявність і складність процедур з отримання дозвільної документації, безпосередньо санітарної, пожежної та інших інституцій. Також існує певна неузгодженість між вимогами

українського законодавства щодо розташування і наявності різних видів приміщень у готелі та концепцією екоготелів.

Відкриття великих екоготелів на 200-300 номерів нині не вигідно, оскільки може зумовити значні труднощі. Отримати дозвіл на будівництво об'єкта розміщення в Україні дуже складно, проте набагато важче для зведення екологічного готелю. Наприклад, процес узгодження дозвільної документації з пожежною інспекцією для великого готелю з дерева може розтягнутися на роки. За вимогами українського законодавства, на перших поверхах готелів мають розташовуватися різні приміщення: склади, кімнати відпочинку, перукарні, а це не завжди екологічні об'єкти. Варто вказати на існуючі ефекти масштабу, що виражені у необхідності залучення для будівництва екоготелю значних інвестицій. Так, для відкриття стандартного тризіркового готелю потрібно вкласти не менше 2,5 тис. дол. США за 1 кв. м, п'ятизіркового – близько 3 тис. дол. США. За оцінками експертів, кошторис будівництва екоготелю може відрізнятися від стандартного мінімум удвічі. В країнах Західної Європи спеціальні фонди надають кредит під дуже низькі відсотки для будівництва екоготелю, або дарують частину обладнання для його роботи. В Україні такої практики немає. Тому всі ці витрати неминуче позначаться на вартості проживання: прайси як мінімум на 30% вищі порівняно з іншими готелями, що суттєво послаблює конкурентні позиції на ринку [2].

У теперішній ситуації вітчизняні підприємці використовують на ринку лише деякі елементи екологічних готелів, серед яких

безпечні миючі засоби, економні душі, сонячні батареї та ін. Деякі готелі пропонують відвідувачам лише екологічно чисті, органічні продукти [20]. Усе це дозволяє отримати диплом міжнародної організації про те, що готель дружній до навколишнього середовища.

В Україні поширена програма «Зелений Ключ», розроблена французькою компанією FEE та датською HORESTA. «Зелений Ключ» є міжнародною екологічною сертифікацією готелів і туристичних об'єктів (головний офіс знаходиться у Нідерланди), яка відзначає їх відповідальне і дбайливе ставлення до навколишнього середовища та активну участь у соціальному житті. Для отримання «Зеленого Ключа» готель повинен дотримувати ряд вимог, які стосуються питань екологічного менеджменту, моніторингу та зменшення використання електроенергії, ощадливого споживання водних ресурсів, сортування, переробки й утилізації відходів, участі в соціальному житті міста. Значною перевагою саме екосертифікації «Зелений Ключ» слід виокремити наявність критеріїв, спрямованих на екологічне навчання, формування дружньої до довкілля свідомості гостей, співробітників і постачальників готелю (табл.).

У багатьох країнах світу «Зелений Ключ» представлений національним комітетом, до якого входять ділові структури, недержавні організації. Їх головна мета – підтвердження готовності готелів та курортів отримати сертифікацію, контроль за поточною діяльністю в напрямках програми «Зеленого Ключа». В Україні програма екосертифікації представлена громадською організацією «Екологічна Ініціатива» [10].

Об'єкти розміщення в Україні, які отримали екосертифікат Green Key

Місто	Підприємства готельного господарства
м. Київ та Київська область	Maison Blanche (Mytnitsa) Ecohouse; Maison Blanche (Berezovka) Ecohouse; Hotel Galera; Park Inn by Radisson Kyiv Troyitska; Radisson Blu Hotel Kyiv; InterContinental; Maison Blanche Kyiv; Radisson Blu Hotel, Kyiv Podil.
с. Поляниця Івано-Франківської області	Radisson Blu Resort, Bukovel

Джерело: Дані на 2019 рік [21].

Першим екосертифікованим готелем в Україні за програмою екологічної сертифікації готелів і курортів «Зелений Ключ» став готель Radisson Blu у Києві. Також до закладів

цього типу розміщення відносять екоготель «ШишкіNN» на Чернігівщині, збудований згідно з останніми тенденціями індустрії туризму та відпочинку. Екоготель «ШишкіNN»

пропонує 43 комфортабельних номери категорії 4* європейського рівня. Всі номери обладнані системою кондиціонування та обігріву повітря, електронним замком, кабельним телебаченням, телефоном, мінібаром, електронним сейфом. Гостей годують екологічно чистою їжею. Для любителів активних видів відпочинку в екоготелі пропонуються прогулянки на велосипедах сосновим лісам, катання на конях, квадроциклах, а також полювання та риболовля - ідеальне місце для активного відпочинку й усамітнення наодинці з природою [12].

Екоготель «Friend House» в Дніпропетровській області можна вважати зразком екологічної архітектури, адже побудований він із натуральних біорозкладних матеріалів: дерева, глини, черепашнику та очерету. Готельний комплекс складається з одноповерхової групи споруд із відкритим двором, паркінгом, терасами, садово-парковими зонами. «Friend House» мало відомий серед жителів України, хоча незвичайний екоготель вже отримав Гран-прі Міжнародного фестивалю архітектури та дизайну, а також приз журі на ArchiBau / ArchiEurope. Сьогодні в Україні налічується значна кількість об'єктів «зеленого» туризму, проте показник їх сертифікації доволі низький.

Найбільша кількість екоготелів у Західній Україні, Черкаській і Полтавській областях. У Карпатах екоготель в с. Ізки в зимову пору року може запропонувати катання на лижах, лазню та чан. Також тут можна замовити велотури, виїзні екскурсії, катання на конях, квадроциклах, піші й кінні екскурсії, масаж, мед з власної пасіки та ін. Ще один екоготель знаходиться в с. Орів Львівської області. Тут пропонують купання в озерах і вилов форелі, відвідання майстерні народних ремесел (гончарство, ковальство, столярство, випалювання по дереву), тир (стрільба з лука, страйкбол), прокат спорядження (пейнтбол, гірські та бігові лижі, сноуборди, ковзани, клюшки, снігоступи). Заклади такого типу розміщені подалі від міст та мегаполісів і розраховані насамперед на місцян. Сільські жителі надають значний перелік послуг для відпочинку туристам, цим самим забезпечуючи свою зайнятість.

Напрямок «еко» популярний за кордоном і серед хостелів. Як і в екоготелях, вартість проживання в такому екохостелі буде дещо дорожчою у своєму ринковому сегменті, але конкурує за ціною з класичними готелями.

Серед особливостей політики хостелів: використання органічних засобів для прибирання, туалетного паперу, виготовленого щонайменше з 95% вторсировини, органічні сніданки, прокат велосипедів, аби не пересуватися по місту громадським транспортом, що забруднює екологію. Також при хостелах можуть бути магазинчики з органічною продукцією. У деяких хостелах меблі та декор виготовлені з вторсировини. Також хостели можуть продукувати власну електроенергію з енергії вітру, з допомогою сонячних батарей. Здійснюють сортування і передають на переробку сміття. Зазвичай туристів цікавить хостел поблизу метро, в центрі міста чи біля вокзалу, щоб зручно й швидко дістатися в будь-який куточок міста [1]. Якщо екоготелі розміщують подалі від мегаполісів, то побудова екохостелу - це прибутковий бізнес для ведення підприємницької діяльності в містах.

Екоготелі, екобази відпочинку, зелені садиби сільського туризму - це напрям бізнесу, який має всі шанси на зростання. На Херсонщині зелений туризм набирає обертів, адже 70% населення проживає у місті. Тому сільський відпочинок приваблює дедалі більше містян, які обирають для проведення відпустки не комфортні дорогі готелі, а бюджетну сільську садибу з національним колоритом. У Херсонській області є значний потенціал для розвитку сільського зеленого туризму, на території області діє 49 таких садиб.

Херсонщина екологічно-чиста, інвестиційно-приваблива й відкрита для співпраці зі своїми невичерпними природними та людськими ресурсами. Туризм, відпочинок, лікування й оздоровлення набувають все відчутнішого значення в соціально-економічному розвитку цього регіону. Разом із тим значна частина природних територій, об'єктів культурної спадщини та туристичної інфраструктури непристосована відповідно до міжнародних вимог для туристичних відвідувань, а туристичні послуги в усіх секторах індустрії туризму в більшості не відповідають вимогам щодо якості обслуговування. Створення привабливого туристичного іміджу області, залучення інвесторів для розвитку туристичної інфраструктури й реконструкції існуючої бази, відкриття нових туристичних маршрутів і розбудова мережі сертифікованого екоготельного господарства - це одна з пріоритетних стратегій розвитку області.

За рахунок розвитку сільського зеленого туризму підвищується матеріальний добробут та частково вирішуються проблеми зайнятості сільського населення. Важливою перспективою розвитку сільського зеленого туризму стає розширення можливостей реалізації продукції особистого підсобного господарства – продажу її на місці не як сільськогосподарської сировини, а як готових продуктів харчування після відповідної обробки і приготування. Садиби, які приймають відпочиваючих, удосконалюють і структуру посівів на присадибних ділянках з урахуванням потреб гостей, розширюють асортимент овочів, плодів, ягід тощо; розвивають й урізноманітнюють присадибне тваринництво, займаються тепличним господарством.

Щорічно в рамках Міжнародного туристичного форуму «Херсонщина – відпочинок, лікування, подорожі в екологічних умовах Таврії» проводяться засідання секцій «Сільський зелений туризм – перспективний напрям відродження села», на яких презентується потенціал сільських територій Херсонської області у сфері зеленого туризму.

Сьогодні на ринку спостерігається певна невідповідність між обсягами попиту і пропозиції на товари й послуги екологічного сегмента. Споживачі, піклуючись про своє здоров'я, готові купувати екологічні товари й послуги, проте пропозиція у підприємців поки ще незначна за кількістю та якістю, особливо в регіонах [17]. На цей вид діяльності значний вплив, окрім якості послуг, виявляє їхня вартість. Будівництво екотуристичних приміщень, їх оснащення дороге і тривале.

Маючи один з найбільших природно-заповідних фондів, два моря, плавні, пустелю й неабиякий штучний ліс, Херсонська область по праву претендує стати туристично-курортним центром України та підтвердити свій статус екологічно чистого регіону.

Звідси стає зрозуміло, що для екотуристичного розвитку Херсонщини слід використовувати потенційні природні можливості, підвищувати привабливість регіону за рахунок розвитку інфраструктури, насамперед історичних зон і місць, що відвідають туристи.

Реставрувати вже існуючі об'єкти із впровадженням екосистем та новітніх технологій збереження навколишнього середовища. Підвищувати якість наданих послуг за рахунок ефективності фахового управління і професійної кваліфікації обслуговуючого та управлінського персоналу. Конкурентні переваги південного регіону дадуть змогу залучити інвестиції для екоготельного бізнесу й розбудувати інфраструктуру за новітніми світовими стандартами, цим самим збільшити надходження до регіонального бюджету і стійке зростання регіональної економіки.

Висновки. Основними напрямками розвитку екотуризму і розбудови екоготельної індустрії в Україні є: розвиток сучасної туристично-інформаційної інфраструктури та індустрії гостинності; маркетингове просування туристичного продукту на українському й міжнародному туристичних ринках; підвищення рівня обслуговування та якості надання туристичних послуг; просвітницька діяльність і науково-освітнє забезпечення сталого розвитку галузі та діяльності курортів; активізація сталого розвитку внутрішнього й міжнародного туризму.

З метою розбудови туристичної інфраструктури та удосконалення функціонування регіонального сектору HoReCa, органам місцевого самоврядування територіальних громад при розробці стратегій регіонального розвитку необхідно враховувати актуальні тренди в туристичній сфері, сфері розваг, фестивальному русі, рекреаційній індустрії. Корисним та дієвим може бути досвід розвинених країн щодо організації однорідних надавачів послуг: професійні об'єднання, асоціації, готельні оператори, з метою отримання синергетичного ефекту від їх взаємодії.

У світі спостерігається тенденція до збереження природних ресурсів, адже вони не безмежні й вичерпні. Тому розвиток екоготельної індустрії, основна діяльність якої направлена на збереження природних ресурсів – це високоприбутковий бізнес, який здатен забезпечити значний внесок у зростання валового внутрішнього продукту при відносно низьких витратах та коротких термінах окупності.

Список бібліографічних посилань

1. Адажіо. Київ: що таке екоготель? URL : <https://www.adagio-hostel.com.ua/uk/адажіо-кіїв-що-таке-екоготель/>.
2. В Україні зростає попит на екоготелі. URL : <https://news.finance.ua/ua/news/-/328187/v-ukrayini-zrostaeye-popyt-na-ekogoteli>.
3. Завідна Л. Д. Аналіз, проблеми та перспективи розвитку готельного господарства в Україні. *Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова*, 2015. Т. 20. Вип. 3. С. 91-95.
4. Загорянська О. Л. Оцінка конкурентоспроможності екологічних готелів у сучасних умовах господарювання. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Вип. 22. С. 662-668.
5. Лозова О. А., Мамотенко Д. Ю. Сучасний розвиток готельного господарства в Україні. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка: Економічні науки*. 2017. Вип. 185. С. 251-259.
6. Матвійчук Л. Ю., Тишук І. В. Регіональні особливості поширення зеленого туризму в Україні. *Економічні науки. Сер. Регіональна економіка*. 36. наук. праць. Луцьк, 2014. Вип. 11 (43). С. 149-157.
7. Паньків Н. Є., Гунько В. М. Вплив закладів туристичної інфраструктури на навколишнє середовище та розвиток екоготелів як інноваційної концепції гостинності. *Науковий вісник НЛТУ України*, 2017. Вип. 27(3). С. 108-112.
8. Паук О. Є. Інноваційні напрями розвитку готельного господарства України: екологізація засобів розміщення. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2016. Вип. 26. 2. С. 29-32.
9. Полянничко О. В., Катоніна Т. В. Екологізація готельно-ресторанної сфери в Україні. Туристичний бізнес: сучасні тренди та стратегії розвитку: *Матеріали Міжнар. наук.-практич. Інтернет-конференції* (м. Київ, 16 березня 2018 р.). Київ : КНЕУ, 2018. С. 160-163.
10. Презентація міжнародної екологічної сертифікації готелів та курортів «Green Key» («Зелений Ключ»). URL : <http://csrjournal.com/2844-prezentaciya-mizhnarodnoyi-ekologichnoyi-sertifikaciyi-goteliv-ta-kurortiv-green-key-zelenij-klyuch.html>.
11. Пушка О. С., Тихонова Д. Ю. Розвиток сучасних еко-тенденцій у готельних господарствах міста Києва. *«Young Scientist»*. 2017. № 4 (44). Р. 739-742.
12. У Сновянці офіційно відкрився екоготель «ШишкінНН». URL : https://www.cult.gov.ua/news/u_snovjanci_oficijno_vidkrivsja_eko_otel_shishkinn_foto/2012-07-03-3771.
13. Цілі сталого розвитку 2016-2030. URL : <http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholitit/2016-2030>.
14. Шувар Н. М., Закалик Г. М., Удуд І. Р. Перспективи розвитку екоготелів в Україні: економічний і психологічний аспекти. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 15. С. 502-508.
15. Alejandro García-Pozo, Jose-Luis Sánchez-Ollero, Miriam Ons-Cappa. ECO-innovation and economic crisis: a comparative analysis of environmental good practices and labour productivity in the Spanish hotel industry. *Journal of Cleaner Production* Volume 138, Part 1, 2016, P. 131-138. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2016.01.011> Get rights and content.
16. Boiko V. Determinants of development of small and medium enterprises in the region of Kherson. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*. 2017. Vol. 3. No. 2. P. 22-29. URL : www.are-journal.com.
17. Boiko V., Kwilinski A., Misiuk M., Boiko L. Competitive advantages of wholesale markets of agricultural products as a type of entrepreneurial activity: the experience of Ukraine and Poland. *Economic Annals-XXI*. 2019. 175(1-2). Pp. 68-72. <https://doi.org/10.21003/ea.V175-12>.
18. Jurigová Z., Tučková Z., Kuncová M. Economic sustainability as a future phenomenon: moving towards a sustainable hotel industry. *Journal of Security and Sustainability Issues*. 2016. 6(1). P. 103-112. [https://doi.org/10.9770/jssi.2016.6.1\(7\)](https://doi.org/10.9770/jssi.2016.6.1(7)).
19. Kliment Arnudov, Simona Martinoska. Eco hotels as a prerogative for the future tourism offer of OHRID1. (2019).P. 53-69. <https://doi.org/10.20544/HORIZONS.A.23.2.18.P04>. URL : <https://uklo.edu.mk/filemanager/HORIZONTI%202019/Serija%20A%20br%2023/p04.pdf>.

References

1. Adazhio. Kyiv: shcho take ekohotel? [Adagio. Kyiv: What is an eco-hotel?]. (2020). Retrieved from: <https://www.adagio-hostel.com.ua/uk/адажіо-кіїв-що-таке-екоготель/> [in Ukrainian].
2. V Ukraini zrostaeye popyt na ekogoteli [Demand for eco-hotels is increasing in Ukraine]. (2020). Retrieved from: <https://news.finance.ua/ua/news/-/328187/v-ukrayini-zrostaeye-popyt-na-ekogoteli> [in Ukrainian].
3. Zavidna, L.D. (2015). Analiz, problemy ta perspektyvy rozvytku hotelnoho hospodarstva v Ukraini [Analysis, problems and prospects for the development of the hospitality industry in Ukraine]. *Visnyk ONU imeni I.I. Nechnykova*, 20 (3), pp. 91-95 [in Ukrainian].
4. Zahorianska, O.L. (2018). Otsinka konkurentospro-mozhnosti ekolohichnykh hoteliv u suchasnykh umovakh hospodariuvannia [Estimation of competitiveness of ecological hotels under current economic conditions]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*, 22, pp. 662-668 [in Ukrainian].
5. Lozova, O.A., Mamotenko, D.Yu. (2017). Suchasnyi rozvytok hotelnoho hospodarstva v Ukraini [Modern development of the hospitality industry in Ukraine]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho tekhnichnoho universyteru silskoho hospodarstva imeni Petra Vasylenka: Ekonomichni nauky*, 185, pp. 251-259 [in Ukrainian].
6. Matviichuk, L.Yu., Tyshchuk, I.V. (2014). Rehionalni osoblyvosti poshyrennia zelenoho turyzmu v Ukraini [Regional features of the green tourism expansion in Ukraine]. *Ekonomichni nauky. Ser. Rehionalna ekonomika. Zb. nauk. prats*, 11 (43), pp. 149-15. [in Ukrainian].
7. Pankiv, N.Ye., Hunko, V.M. (2017). Vplyv zakladiv turystychnoi infrastruktury na navkolyshnie seredovyshche ta rozvytok ekohoteliv yak innovatsiinoi kontseptsii hostynnosti [The impact of tourism infrastructure on the environment and the development of eco-hotels as innovative concept of hospitality]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*, 27(3). pp. 108-112 [in Ukrainian].
8. Pauk, O.Ye. (2016). Innovatsiini napriamy rozvytku hotelnoho hospodarstva Ukrainy: ekolohizatsiia zasobiv rozmishchennia [Innovative trends in the hospitality industry development in Ukraine: ecologization of the means of lodging]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*, 26. 2, pp. 29-32 [in Ukrainian].
9. Polianychko, O.V., Katonina, T.V. (2018). Ekolohizatsiia hotelno-restorannoii sfery v Ukraini. Turystychnyi biznes: suchasni trendy ta stratehii rozvytku [Ecologization of hotel and restaurant industry in Ukraine. Tourism business: modern trends and strategies for development]. *Materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi Internet-konferentsii (Kyiv, 16 bereznia 2018 r.)*, pp. 160-163 [in Ukrainian].
10. Prezentsiia mizhnarodnoi ekolohichnoi sertyfikatsii hoteliv ta kurortiv "Green Key" ("Zeleniy Kliuch") [Presentation of the international ecological certification of the hotels and resorts "Green Key"]. Retrieved from : <http://csrjournal.com/2844-prezentaciya-mizhnarodnoyi-ekologichnoyi-sertifikaciyi-goteliv-ta-kurortiv-green-key-zelenij-klyuch.html> [in Ukrainian].
11. Pushka, O.S., Tikhonova D.Yu. (2017). Rozvytok suchasnykh eko-tendentsii u hotelnykh hospodarstvakh mista Kyieva [The development of the modern eco-trends in the hospitality industry of Kyiv city]. *«Young Scientist»*, 4 (44), pp. 739- 742 [in Ukrainian].
12. U Snoviantsi ofitsiino vidkryvsia eko-hotel "ShyshkinNN" [The eco-hotel "ShyshkinNN" has been opened officially in Snovianka]. Retrieved from: https://www.cult.gov.ua/news/u_snovjanci_oficijno_vidkrivsja_eko_otel_shishkinn_foto/2012-07-03-3771 [in Ukrainian].
13. Tsili staloho rozvytku 2016-2030 [Sustainable development goals 2016-2030]. Retrieved from: <http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholitit/2016-2030> [in Ukrainian].
14. Shuvar, N.M., Zakalyk, H.M., Udud, I.R. (2018). Perspektyvy rozvytku ekohoteliv v Ukraini: ekonomichni i psykholohichni aspekty [Prospects for the eco-hotels development in Ukraine: economic and psychological aspects]. *Ekonomika i suspilstvo*, 15, pp. 502-508 [in Ukrainian].

20. Kyrylov Y., Thompson S., Hranovska V., Krykunova V. The World Trends of Organic Production and Consumption. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*. 2018. Vol. 40. № 4. P. 514-530 <https://doi.org/10.15544/mts.2018.46>.

21. Map of all the Green Key sites in the world. URL : <https://www.greenkey.global/>.

22. Maria-del-Mar Alonso-Almeida, Alfredo Rocafort and Fernando Borrajo. Shedding Light on Eco-Innovation in Tourism: A Critical Analysis. *Sustainability* 2016, 8. <https://doi.org/10.3390/su8121262>. www.mdpi.com/journal/sustainability.

15. Alejandro García-Pozo, Jose-Luis Sánchez-Ollero, Miriam Ons-Cappa. (2016). ECO-innovation and economic crisis: a comparative analysis of environmental good practices and labour productivity in the Spanish hotel industry. *Journal of Cleaner Production* Volume 138, Part 1, pp. 131-138. [in English]. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2016.01.011>

16. Boiko, V. (2017). Determinants of development of small and medium enterprises in the region of Kherson. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*, 3(2), pp. 22-29. Retrieved from : www.are-journal.com [in English].

17. Boiko, V., Kwilinski, A., Misiuk, M., & Boiko, L. (2019). Competitive advantages of wholesale markets of agricultural products as a type of entrepreneurial activity: the experience of Ukraine and Poland. *Economic Annals-XXI*, 175(1-2), pp. 68-72 [in English]. <https://doi.org/10.21003/ea.V175-12>

18. Jurigová, Z.; Tučková, Z.; Kuncová, M. (2016). Economic sustainability as a future phenomenon: moving towards a sustainable hotel industry. *Journal of Security and Sustainability*, 6(1), pp. 103-112 [in English]. [http://dx.doi.org/10.9770/jssi.2016.6.1\(7\)](http://dx.doi.org/10.9770/jssi.2016.6.1(7))

19. Kliment Arnudov, Simona Martinoska. (2019). Eco hotels as a prerogative for the future tourism offer of ohrid1. Retrieved from: <https://uklo.edu.mk/filemanager/HORIZONTI%202019/Serija%20A%20br%2023/p04.pdf> [in English]. DOI 10.20544/HORIZONS.A.23.2.18.P04.

20. Kyrylov, Y., Thompson, S., Hranovska, V., Krykunova, V. (2018). The world trends of organic production and consumption. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*, 40(4), pp. 514-530 [in English]. <http://doi.org/10.15544/mts.2018.46>

21. Map of all the Green Key sites in the world. Retrieved from: <https://www.greenkey.global/> [in English].

22. Maria-del-Mar Alonso-Almeida, Alfredo Rocafort and Fernando Borrajo. (2016). Shedding light on eco-innovation in tourism: a critical analysis. *Sustainability*, 6 [in English]. doi:10.3390/su8121262 www.mdpi.com/journal/sustainability

Hranovska V.H., Boiko V.O. Functioning of eco-hotels in Ukraine as a factor of activization of entrepreneurial activity

The purpose of the article is to examine eco-hotel business as a component of the hospitality industry and factor of activization of entrepreneurial activity in Ukraine.

Research methods. Theoretical and methodological foundations of the research are scientific studies of the Ukrainian and foreign scholars who are engaged in exploring the hospitality industry. The main method of the research is systemic analysis for complex examination of prospects for the eco-hotels development in Ukraine and its southern region. The method of theoretical generalization and abstract-logical method are used to substantiate the necessity to expand the network of eco-hotels and improve the functioning of analogous means of lodging in the regions of Ukraine.

Research results. The development of ecological hotels is a promising trend in the area of hospitality of Ukraine. The paper looks at the features of the functioning of eco-hotels as a factor of activization of entrepreneurial activity and also the main criteria for such means of lodging. It proves that the development of the network of eco-hotels contributes to attracting additional tourists and finance to the regional budgets. The study determines main directions of the development of eco-tourism in the southern region.

Scientific novelty. It's identified characteristics of the functioning of eco-hotel businesses in the system of strategic development of Ukraine's regions.

Practical significance of the obtained results consists in the possibility of using the proposals for efficient development of the eco-hotel industry in choosing the strategy for the development of Ukraine's regions. **Tabl.:** 1. **Figs.:** 1. **Refs.:** 22.

Keywords: ecologization; eco-hotel; entrepreneurial activity; eco-tourism; ecological certification.

Hranovska Viktoriia Hryhorivna - doctor of economic sciences, associate professor (docent), professor of the department of hotel-restaurant and tourism business, State Institute of Higher Education «Kherson State Agrarian University» (23, Stritenska str., Kherson)

E-mail: vgranovska@ukr.net

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0003-0348-9692>

Boiko Viktoriia Oleksandrivna - candidate of economic sciences, associate professor (docent), associate professor (docent) of the department of hotel-restaurant and tourism business, State Institute of Higher Education «Kherson State Agrarian University» (23, Stritenska str., Kherson)

E-mail: boiko.vo17@gmail.com

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-8032-5731>

Грановская В.Г., Бойко В.А. Функционирование экоотелей в Украине как фактор активизации предпринимательской деятельности

Цель статьи - рассмотреть экогостиничный бизнес как составляющую индустрии гостеприимства и фактор активизации предпринимательской деятельности в Украине.

Методика исследования. Теоретической и методической основой исследования послужили научные труды отечественных и зарубежных ученых, изучающих индустрию гостеприимства. Основным методом исследования стал системный анализ для комплексного рассмотрения перспектив развития экоотелей в Украине и южном регионе. Метод теоретического обобщения и абстрактно-логический - для обоснования необходимости расширения сети и совершенствования функционирования аналогичных объектов размещения в регионах Украины.

Результаты исследования. Развитие экологических отелей является перспективным направлением в сфере гостеприимства Украины. Рассмотрены особенности функционирования экоотелей, как фактора активизации предпринимательской деятельности, также основные критерии, которым должны отвечать такие объекты размещения. Обосновано, что расширение сети экоотелей способствует привлечению дополнительных туристов и средств в региональные бюджеты. Определены основные направления развития экотуризма в южном регионе.

Элементы научной новизны. Выделение особенностей функционирования экогостиничного хозяйства в системе стратегического развития регионов Украины.

Практическая значимость. Заключается в возможности использования предложений по эффективному развитию экогостиничного хозяйства при формировании стратегии развития регионов Украины. Табл.: 1. Илл.: 1. Библиогр.: 22.

Ключевые слова: экологизация; экоотель; предпринимательская деятельность; экотуризм; экологическая сертификация.

Грановская Виктория Григорьевна - доктор экономических наук, доцент, профессор кафедры гостинично-ресторанного и туристического бизнеса, Государственное высшее учебное заведение «Херсонский государственный аграрный университет» (г. Херсон, ул. Сретенская, 23)

E-mail: vggranovska@ukr.net

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0003-0348-9692>

Бойко Виктория Александровна - кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры гостинично-ресторанного и туристического бизнеса, Государственное высшее учебное заведение «Херсонский государственный аграрный университет» (г. Херсон, ул. Сретенская, 23)

E-mail: boiko.vo17@gmail.com

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-8032-5731>

Стаття надійшла до редакції 02.03.2020 р.

Фахове рецензування: 15.03.2020 р.

Бібліографічний опис для цитування:

Грановська В. Г., Бойко В. О. Функціонування екоотелів в Україні як чинник активізації підприємницької діяльності. *Економіка АПК*. 2020. № 3. С. 57 — 65. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202003057>

Hranovska, V. H. & Boiko, V. O. (2020). Funktsionuvannia ekohoteliv v Ukraini yak chynnyk aktyvizatsii pidpriemnytskoi diialnosti [Functioning of eco-hotels in Ukraine as a factor of activation of entrepreneurial activity]. *Ekonomika APK*, 3, pp. 57 — 65. [In Ukrainian] <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202003057>

*

UDC 338.48

JEL Classification: R2

DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202003065>

A.O. YAKOVENKO, candidate of economic sciences,
associate professor (docent)
T.O. GAKAL, PhD student*

Infrastructural support for the development of domestic green tourism enterprises

The purpose of the article is to substantiate and generalize effective infrastructural support for the development of the market for tourism services and inland rural green tourism enterprises.

Research methods. Methods and approaches of economic theory, institutional theory and sustainable development theory were used in the research process. In particular, systematic and holistic approaches, method of analysis and synthesis, method of structural modeling (formation of effective areas of infrastructure development) were used; monograph method (compilation of the latest research in the field of legal support and statistics); abstract-logical method (theoretical generalization and formulation of proposals for further development of tourist services market infrastructure).

Research results. The article deals with the concept of tourism infrastructure of the agricultural sector and defines the structural components. Features of functioning of subjects of management of green tourism are revealed. The economic,

* Scientific supervisor - A.G. Sakyn, candidate of economic sciences, associate professor (docent).

© A.O. Yakovenko, T.O. Gakal, 2020